

Notitie

Onderwerp: Uitvoering motie Ondersteuning kwetsbare groepen, nr. 6974

Van: College van B&W van de gemeente Hillegom

Aan: Gemeenteraad

Datum: 20 december 2017

Ter: besluitvorming

“We komen uit een wereld waarin we op basis van indicaties exact vaststellen waar een individuele cliënt recht op heeft. Een wereld waarin we doen wat volgens de verordening moet en we het doen zoals het protocol het voorschrijft. We zijn op weg naar een wereld waarin we onderzoeken wat iemand nodig heeft en dat doen we samen met de zorgvrager. Daarmee verandert de relatie tussen overheid en burgers fundamenteel. Van kleine lettertjes naar keukentafelgesprekken.” Han Noten, Voorzitter Transitiecommissie Sociaal Domein, 2016

Doel van de notitie

In november 2016 is door de gemeenteraad van Hillegom de motie ‘ondersteuning kwetsbare groepen’ ingediend. Gevraagd wordt in deze motie een onderzoek te doen naar, of en hoe, een aanvullend aanbod een impuls kan geven naar duurzame participatie. De motie verzoekt daarbij om in ieder geval jongeren met een beperking/voormalige Wajong goed in kaart te brengen (voor de motie zie bijlage pagina 13).

De gemeente geeft samen met verschillende partners uitvoering aan het beleid rondom kwetsbare doelgroepen. Denk hierbij onder meer aan de ISD Bollenstreek, het Servicepunt Werk, Kwadraad, MEE en 's-Heeren Loo. Met al deze partners is gesproken over deze motie en de participatie van kwetsbare doelgroepen in onze gemeente. Aan deze professionals hebben we gevraagd om op basis van concrete casussen en praktijk ervaring, aan te geven waar huidige voorzieningen (mogelijk) tekort schieten en kwetsbare individuen, dan wel groepen, tussen wal en schip geraken.

Indien dergelijke voorbeelden van ‘kwetsbaarheid’ tijdens de interviews ter sprake kwamen werd er zowel geïnformeerd naar ideeën om het probleem te verhelpen en mogelijk te voorkomen. Daarmee was tijdens het onderzoek zowel aandacht voor de preventieve als curatieve kant van kwetsbaarheid.

In deze notitie gaan we eerst in op kwetsbaarheid in het algemeen en de verschillende doelgroepen die we daarin hebben onderzocht. Vervolgens gaan we nader in op de doelgroepen en de mogelijke vervolgacties.

Gevraagde besluiten

Zoals uit onderstaande blijkt worden er op diverse terreinen acties ondernomen om kwetsbare inwoners te ondersteunen. Dit betreft met name de volgende doelgroepen:

- Voormalig Wajongers die niet volledig arbeidsongeschikt zijn
- Jongeren die moeite hebben een startkwalificatie te behalen
- Zorgmijdende jongeren
- Financieel kwetsbare jongeren
- Statushouders

Advies aan de gemeenteraad is om de informatie over deze doelgroepen voor kennisgeving aan te nemen.

Daarnaast zien we voor de volgende doelgroepen nog mogelijkheden om verdere acties te ondernemen:

- Laaggeletterden
- Kwetsbare ouderen
- Kwetsbare personen in langdurige armoede

Hieronder volgen de verschillende adviezen voor deze doelgroepen.

Laaggeletterden

- Neem kennis van het voornemen van het college een plan van aanpak rond laaggeletterdheid te ontwikkelen. Verzoek het college in dit plan van aanpak aandacht te besteden aan overleg met het CJG, JGT, welzijnsinstellingen, zorginstellingen, ouderenbonden en het maatschappelijk werk om medewerkers goed in het herkennen, bespreekbaar maken en doorverwijzen van laaggeletterden te scholen en informatie over laaggeletterdheid beter te verspreiden, onder meer bij de buurtkamers en het pluspunt.

Kwetsbare ouderen

- Verzoek het college de vraag en het aanbod naar respijtbedden in Hillegom en de aanwezigheid van toezicht bij lichtere vormen van dementie te onderzoeken en bij een tekort aan aanbod van respijtbedden alternatieven te formuleren.
- Geef het college de opdracht de communicatie met Welzijns- en zorginstellingen over de mogelijkheden om extra hulp bij de bereiding van maaltijden in te zetten, te verbeteren.

Kwetsbare personen in langdurige armoede

- Verzoek het college de genoemde signalen mee te nemen in het in 2018 te ontwikkelen armoedebeleid.

Toelichting op de adviezen

Over kwetsbaarheid

Een criterium dat vaak gebruikt wordt bij kwetsbaarheid is het hebben van problemen op ten minste twee van de vijf leefgebieden: wonen, gezondheid, inkomen, dagbesteding, en gezin of relaties. Daarnaast kan kwetsbaarheid ontstaan als wet en regelgeving niet of onvoldoende op elkaar aansluiten, en/of in de uitvoering rigide wordt toegepast zonder oog voor de vaak complexe werkelijkheid.

Opvallend is het dynamische karakter van kwetsbaarheid. Mensen kunnen tijdens hun leven één of meerdere periodes van kwetsbaarheid kennen. Ook kan, door bijvoorbeeld verhoogde en doeltreffende aandacht van overheid en hulpverleners, de kwetsbaarheid van bepaalde groepen (tijdelijk) afnemen. Of omgekeerd, toenemen, omdat voorzieningen kwetsbare mensen niet bereiken. Daarnaast zijn minder kwetsbare mensen beter in staat informele steun te mobiliseren dan mensen die meer kwetsbaar zijn.

De kwetsbare doelgroepen in onze samenleving komen op diverse manieren al terug in ons gemeentelijke beleid.

Kwetsbaarheid in de Wmo

In de Transformatieagenda van de Wmo hebben kwetsbare doelgroepen een nadrukkelijke rol gekregen. In de koers van de Transformatie hebben we o.a. het volgende opgenomen:

Er ook zijn als het echt moet

Inwoners moeten de zorg en ondersteuning kunnen krijgen die ze nodig hebben. Niet iedereen kan alles zelf organiseren. Daarbij moeten we voorkomen dat inwoners van het kastje naar de muur worden gestuurd. Het moet helder zijn waar zorg beschikbaar is en deze moet van goede kwaliteit zijn. Daarin hebben wij als gemeente ook intern een opdracht. We moeten hierbij aandacht hebben voor een aantal specifieke doelgroepen: een toenemende groep ouderen die zelfstandig blijft wonen, een kwetsbare groep als mensen met een lichte verstandelijke beperking en een groeiende groep jongeren die een beroep doet op ondersteuning.

Op basis van deze koers hebben we vier uitdagingen vastgesteld, waarvan er twee in deze notitie relevant zijn:

Uitdaging 2. Ondersteuning voor inwoners die het nodig hebben

We willen dat inwoners, die het niet volledig op eigen kracht redden, de juiste ondersteuning en hulp kunnen vinden. Hierbij richten we ons ook expliciet op hun mantelzorgers. Zij moeten zich gesteund weten door de gemeente.

Uitdaging 3. Zorgen dat mensen de weg naar hulp en ondersteuning weten te vinden

We streven ernaar om hulp en ondersteuning beter en meer integraal te ontsluiten voor inwoners en onze partners. Daardoor kunnen we signalen eerder en beter opvangen.

Voor de verschillende uitdagingen zijn acties geformuleerd. De gemeenteraad wordt over de uitvoering van deze acties en uitdagingen regelmatig geïnformeerd. Ook is al enkele jaren in Hillegom een zorgnetwerk en een sociaal team actief. Deze teams bieden integrale hulp en ondersteuning met het doel dat de inwoner de regie over het leven (weer) op kan pakken binnen zijn/haar (professionele) netwerk.

Kwetsbaarheid in participatie

Het Servicepunt Werk is ingericht om meer mensen te laten participeren in onze gemeenten. Hierbij hebben we het vaak over kwetsbare doelgroepen. Daarnaast zijn er met de ISD Bollenstreek ook diverse projecten opgezet voor kwetsbare doelgroepen: bijvoorbeeld statushouders.

Ontschotting

Ook in de diverse andere beleidsterreinen zijn kwetsbare doelgroepen speerpunt, denk aan onderwijs, welzijn, gezondheid en jeugdzorg. Omdat we het als gemeente belangrijk vinden dat we geen inwoners over het hoofd zien zijn we enkele jaren geleden gestart met het programma 'Ontschotting'. Binnen dit programma werken we met al onze partners samen om inwoners te ondersteunen zonder dat zij last hebben van tegenstrijdige wet- en regelgeving. Het programma Ontschotting wordt momenteel in de HLT-organisatie geborgd.

Inzet van ervaringsdeskundigen

Tot slot kan het opportuun zijn ervaringsdeskundigen in te zetten. Een ervaringsdeskundige is iemand met dezelfde aandoening die niet alleen naar zichzelf, maar naar de hele groep kan kijken en daarover advies kan uitbrengen. Landelijk blijkt dat steeds vaker ervaringsdeskundigen worden uitgenodigd in een wijkteam, tijdens een keukentafelgesprek of om het probleem van zorgmijding aan te pakken. Dit blijkt goed te helpen om zo met elkaar helder te krijgen wat er speelt. Bij de ontwikkeling van onze visie op cliëntondersteuning wordt de rol van ervaringsdeskundigen mee genomen.

Uitgaande van bovengenoemde criteria voor kwetsbaarheid komen we in deze notitie op de volgende onderstaande doelgroepen. Per doelgroep wordt kort de kwetsbaarheid beschreven en aangegeven wat we al doen. In enkele gevallen worden aanvullende suggesties gedaan.

A. Jongeren in een kwetsbare positie

1. Voormalig Wajongers die niet volledig arbeidsongeschikt zijn
2. Jongeren die moeite hebben een startkwalificatie te behalen
3. Zorgmijdende jongeren
4. Financieel kwetsbare jongeren

B. Overige kwetsbare groepen

5. Laaggeletterden
6. Statushouders
7. Kwetsbare ouderen
8. Kwetsbare personen in langdurige armoede

Per onderwerp wordt een advies gegeven op welke wijze de Raad de aanvullende suggesties kan laten uitwerken.

A. Jongeren in een kwetsbare positie

Uit de gesprekken en publicaties blijkt dat kwetsbaarheid bij jongeren, in termen van tussen wal en schip raken, met name optreedt in de overgang van adolescent naar jong volwassene. Als jongeren 18 jaar worden zijn ze voor de wet volwassen en vanaf deze leeftijd verandert er veel. Zo eindigt de jeugdhulp, vervalt de leerplicht en is het hebben van een eigen zorgverzekering verplicht.

In het ontschottingprogramma, het project 18-/18+ is hier nadrukkelijk aandacht voor. Daarnaast hebben we als actiepunt in de Transformatieagenda benoemd dat we aan de slag gaan met de grenzen tussen Wmo, Wlz, Zvw, Jeugdwet en Participatiewet.

1. Voormalige Wajong-ers die niet volledig arbeidsongeschikt zijn.

De nieuwe Wajong 2015 (Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten 2015) is bedoeld voor 18 jarigen die op jonge leeftijd een ziekte of handicap kregen en nu en in de toekomst geen mogelijkheden hebben om te werken. Mensen die al Wajong ontvingen vallen onder de Wajong 2015 wanneer zij op of na 1 januari 2015 18 jaar geworden zijn en wanneer zij op of na 1 januari 2015 een toekenning voor een Wajonguitkering kregen. Om voor de Wajong 2015 in aanmerking te komen moet echter bij het UWV een Beoordeling arbeidsvermogen aangevraagd worden. Slechts in het specifieke geval dat er nu en in de toekomst geen arbeidsvermogen is en voldaan wordt aan de voorwaarden van Wajong 2015 keert het UWV nog een Wajonguitkering uit.

Indien het een jongere niet lukt zelfstandig een baan te vinden of een startkwalificatie te behalen valt hij of zij sinds 1 januari 2015 onder de Participatiewet. Ook in het geval van verminderd arbeidsvermogen vallen de mensen onder de Participatiewet en komen ze in aanmerking voor re-integratie naar de arbeidsmarkt. Het UWV bekijkt dan meteen of er sprake is van een Indicatie banenafpraak dan wel een positief Advies indicatie beschut werk. Zij kunnen dan worden opgenomen in het doelgroepenregister en hebben dan recht op een Jobcoach en loonkostensubsidie. De uitvoering daarvan is door de gemeente Hillegom aan het SPW gedelegeerd.

Voormalige Wajong-ers die geen uitkering ontvangen maar studiefinanciering (studenten dus) en die niet in staat zijn tot het verdienen van het wettelijk minimumloon hebben recht op de individuele studietoeslag uitgevoerd door de ISD (rond de € 200,- p.m.).

Als gemeente zijn we nu bezig om de beschut werkplekken te realiseren. Met het SPW monitoren we hoe de plaatsing van jongeren gaat en stellen we het beleid, waar nodig, bij. Gemeenten zijn vanaf 2017 verplicht mensen met een positief Advies indicatie beschut werk een arbeidsplaats te bieden. Voor de gemeente Hillegom zijn nog geen indicaties afgegeven.

Door het afschaffen van de WSW en het grotendeels wegvallen van de Wajongregeling, hebben meer jongeren begeleiding nodig bij het toetreden tot de (reguliere) arbeidsmarkt. De Participatiewet richt zich op iedereen die kan werken en daarbij ondersteuning nodig heeft. Het probleem is dat hier nog een leeftijdsgrens van 18 jaar wordt gehanteerd, waardoor de begeleidingsmogelijkheden voor jongeren van 16 of 17 jaar richting passende arbeid beperkt zijn. De volgende paragraaf gaat meer specifiek op deze categorie jongeren in.

Advies:

Neem kennis van de acties die de gemeente onderneemt om deze doelgroep te ondersteunen bij het vinden van werk.

2. Jongeren die moeite hebben een startkwalificatie te behalen

In sociaaleconomisch opzicht zijn jongeren die geen startkwalificatie hebben of kunnen behalen en weinig tot geen werkervaring hebben, over het algemeen kwetsbaarder dan hun leeftijdgenoten. Vanaf de leeftijd van 16 jaar kan deze vorm van kwetsbaarheid ontstaan omdat jongeren uit het Praktijkonderwijs (Pro) of Voortgezet speciaal onderwijs (Vso) die niet in staat zijn een startkwalificatie te halen, vanaf 16 jaar niet meer leerplichtig zijn. Deze jongeren zijn dan nog niet altijd in staat te werken maar moeten bijvoorbeeld verder groeien op een dagbesteding plek of leerwerktraject. Omdat leerlingen van het praktijkonderwijs ontheven zijn van de kwalificatieplicht, zijn zij vaak nog 16 of 17 jaar als zij aan het arbeidsproces deelnemen. Het is van belang te overwegen of in specifieke gevallen deze jongeren naar het SPW moeten worden doorverwezen voor begeleiding naar werk. In de Participatie wet is geregeld dat als een Pro/Vso schoolverlater al in dienst is bij een werkgever hij/zij recht kan hebben op een loonkostensubsidie. Ook een jobcoach behoort eventueel tot de mogelijkheden. Daarnaast zou het zo kunnen zijn dat we te maken hebben met een Pro/Vso schoolverlater van 16 en 17 jaar die nog geen werk heeft. Op Holland Rijnland niveau heeft dit de nodige aandacht. Zo is op 25 september 2017 een bijeenkomst "fantastische lijnen Pro/Vso" georganiseerd, waarbij gesproken is over doorgaande lijnen van school naar werk, zorg en vervolgonderwijs. Daar wordt verder mee aan de slag gegaan.

Advies:

Neem kennis van de acties die de gemeente onderneemt om deze doelgroep te ondersteunen.

Voortijdig schoolverlaters

Ook voor voortijdig schoolverlaters, die zijn jongeren die de school verlaten zonder startkwalificatie - geldt dat zij kwetsbaarder zijn dan hun leeftijdsgenoten die hun opleiding afmaken. Vaak vinden ze wel (tijdelijk) werk maar zodra zij een bepaalde leeftijd bereiken en dus duurder worden voor de werkgever, wordt hun contract niet verlengd. Het Regionaal Bureau Leerplicht (RMC functie) heeft inmiddels een steeds beter beeld van de bezigheden van deze jongeren. Van de jongeren die al langer van school zijn uitgevallen is nagegaan of ze op dit moment werk en/of een uitkering hebben:

	Werk	Uitkering + werk	Uitkering	Geen werk of uitkering	Niet bekend
Hillegom 65 oud VSV'ers	60 % = 39	14 % = 9	9 % = 6	12 % = 8	5 % = 3
Holland Rijnland 1383 oud-VSV'ers	56 %	7 %	16 %	18 %	2 %

Het regionale programma 2017-2020 "Op naar de finish" is een intensief programma, dat diverse acties bevat om de doelgroep ter ondersteunen. Dit programma wordt periodiek gemonitord.

Advies:

Neem kennis van de acties die de regio onderneemt en de monitor die periodiek verschijnt in het kader van het VSV-programma.

Jongeren met autisme die naar het MBO kunnen

Autistische jongeren die m.n. van het Leo Kannercollege komen en een VMBO-tl diploma hebben, vallen vaak uit in het MBO. Binnen Holland Rijnland willen scholen starten met een pilot in de vorm van een schakelklas voor deze jongeren om later voortijdig schoolverlaten te voorkomen. In de schakelklas leren ze omgaan met de zaken die ze op het MBO zullen tegenkomen, zoals grotere klassen, wisselende docenten, stages etc. Doel is voortijdig schoolverlaten te voorkomen en zo deze jongeren een betere start op de arbeidsmarkt te geven. Er is geen extra bekostiging van het Rijk voor

een schakelklas als deze. Naar verwachting zal (bovenop de reguliere bekostiging) € 4000,- per leerling per jaar nodig zijn. De pilot is voor 12 jongeren per jaar, dus de extra kosten bedragen zo'n € 48.000,-. Deze kosten moeten verdeeld worden tussen gemeenten en Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs en zullen dus voor de gezamenlijke gemeenten (Duin- en Bollenstreek en Leidse regio) ongeveer € 25.000,- bedragen.

Advies:

Neem kennis van het positieve besluit hierover van de Algemeen Bestuursvergadering van HR op 13 december 2017.

Fioretti Hillegom

Het Fioretti college in Hillegom gaat een pilot starten met het Nova college en de HOZO om een aantal van hun leerlingen een speciaal traject aan te bieden. Deze leerlingen hebben net iets meer nodig om een diploma te kunnen halen, stage te kunnen lopen en uiteindelijk toegang tot de arbeidsmarkt te krijgen. Het zijn net geen Pro/Vso leerlingen dus ze vallen eigenlijk buiten alle regelingen. Deze leerlingen worden intensief begeleid in het onderwijs en op de stageplek bij HOZO.

Alle drie de partijen steken er mensen en middelen in om de pilot te kunnen starten en zij vragen de gemeente om € 20.000,- per jaar gedurende 3 schooljaren beschikbaar te stellen. In het eerste jaar starten ze met 6 leerlingen, dan met 12 en in het derde jaar kunnen 18 leerlingen geplaatst worden. Na dit jaar is de pilot kostendekkend en wordt opgenomen in het reguliere aanbod. Voor dit project heeft het college onlangs € 20.000,- per schooljaar beschikbaar gesteld voor een periode van 3 jaar.

Advies:

Neem kennis van het besluit van het college om gedurende 3 jaar jaarlijks € 20.000 beschikbaar te stellen voor deze pilot.

Particulier aanbod

Daarnaast komen er nieuwe particuliere aanbieders van leerwerkbanen op de markt die, met een persoonlijke en praktijkgerichte benadering claimen, jongeren alsnog een startkwalificatie kunnen laten behalen. Een voorbeeld is hier het leerwerktraject zorg assistent in het primair onderwijs, dat wordt aangeboden door Stichting Gezel. Dit traject is gericht op het behalen van een startkwalificatie. Stichting Gezel biedt hiertoe een tweejarig arbeidscontract. De gemeente ontwikkelt beleid hoe als gemeente om te gaan met het aanbod van specialistische leerwerkbanen.

Vanwege deze nieuwe ontwikkelingen, zoals op het terrein van leerwerkbanen en schakeltrajecten, is het daarnaast opportuun de samenwerking tussen Pro/Vso/mbo-scholen en de bollen gemeenten te verbeteren d.m.v. een casuïstiek overleg. Op de wijze zouden jongeren beter in beeld gebracht en gevolgd kunnen worden. De aansluiting op een vervolgentraject, hetzij vervolgonderwijs, hetzij uitstroom naar regulier of beschermt werk via een banenafspraken met een werkgever, of dagbesteding zou daarin veel aandacht kunnen krijgen. Aandachtspunt voor een dergelijk casuïstiekoverleg tussen school, gemeenten en het SPW, zou kunnen zijn om jongeren en ouders al in een vroeg stadium te betrekken, en ook om iemand vanuit Jeugdzorg of Wmo aan te laten sluiten om een integrale blik te borgen.

Advies:

- *Neem kennis van het feit dat de gemeente beleid ontwikkelt hoe als gemeente om te gaan met het aanbod van specialistische leerwerkbanen.*
- *Neem kennis van de werkwijze van het college om verschillende partijen casuïstiek overleggen te laten bijwonen, met als doel problematische studenten in beeld te houden en op maat gesneden*

uitstroommogelijkheden te bieden en hierbij jongeren en hun ouders te betrekken en - waar nodig - het overleg te verbreden met de inbreng van het JGT, Lokaal Loket en/of Sociaal team.

3. Zorgmijdende jongeren

In Nederland hebben 135.000 jongeren tussen de 15 en 27 jaar geen werk, opleiding of uitkering. Volgens het CBS zijn daarvan 66.000 jongeren buiten beeld omdat ze niet op school zitten, geen diploma, baan of uitkering hebben en niet ingeschreven staan als werkzoekende. Omdat bijstand pas mogelijk is vanaf 27 jaar dreigen deze jongeren van de radar te verdwijnen bij onderwijsinstellingen en uitkeringsinstanties. De angst bestaat dat een deel van deze jongeren afzakken naar criminaliteit of hun hele leven afhankelijk worden van uitkeringen. Een groot deel van deze jongeren heeft geen startkwalificatie en meer dan 9 maanden niet gewerkt. Het RMC heeft deze doelgroep steeds beter in beeld. Met het regionale programma 2017-2020 "Op naar de finish" (zie ook onder Voortijdig schoolverlaters) wordt ook deze doelgroep ondersteunt. Dit programma wordt periodiek gemonitord.

In Hillegom zijn er jongeren met een licht verstandelijke beperking of psychiatrische problemen die een te hoge drempel ervaren om het Lokaal Loket in het gemeentehuis te bezoeken. Zij hebben behoefte aan een laagdrempelige informele plek waar ze in vertrouwen hun problemen kunnen bespreken. De stap naar het gemeentehuis is voor hen vaak te groot, terwijl ze wel met vragen rond blijven lopen met mogelijk grote gevolgen, zoals aflopende indicaties. Hier is de gemeente al actief mee aan slag door middel van het onderzoek integrale toegang (onderdeel van de Transformatieagenda Wmo). Processen rondom en de werkwijze van de toegang willen we hiermee versimpelen en de toegang laagdrempeliger en eenvoudiger maken.

Er lopen daarnaast diverse proefprojecten rondom inloopavonden en inloophuizen ('s-Heeren Loo en de buurtkamers van het Welzijnskompas) om inwoners beter in beeld te krijgen en te kunnen ondersteunen waar nodig is. Tot slot zijn 's-Heeren Loo en de GGZ met elkaar in gesprek om mogelijkheden te verkennen voor een gezamenlijk inlooppunt dan wel inloophuis.

Wat betreft de complexiteit van de aanvraag voor een uitkering blijkt dat in het verleden op het gemeentehuis vrijwilligers actief waren om mensen met hun aanvraag te begeleiden. Het onderzoek integrale toegang dat tot doel heeft de processen te versimpelen neemt het idee mee of een dergelijke formulierenbrigade in dezelfde of een andere vorm weer geïnstalleerd zou kunnen worden. Dit is ook onderdeel van het door de gemeenteraad aangenomen plan om een vangnetuitkering BUIG aan te vragen.

Advies:

Neem kennis van diverse maatregelen die de gemeente neemt om zorgmijdende jongeren te bereiken en ondersteunen.

4. Financieel kwetsbare jongeren

Inkomen en huisvesting zijn basisbehoeften die tegelijkertijd vaak knelpunten blijken voor jongeren in een kwetsbare positie. Zo is het garanderen van continuïteit van zorg, wonen en voldoende inkomen belangrijk in het voorkomen van schooluitval, dak- en thuisloosheid en/of olopemde schulden.

Met name de groep van 16 tot en met 18 jaar blijkt financieel kwetsbaar als zij door omstandigheden genooddaakt zijn op een jonge leeftijd zelfstandig een huishouden te voeren. Hun inkomsten uit werk zijn laag terwijl de vaste lasten vaak niet minder zijn dan voor andere inwoners. Deze jongeren hebben vanwege hun leeftijd nog geen recht op bijstand. Op grond van maatwerk en bijzondere

omstandigheden kan hiervan worden afgeweken. De ISD verstrekt incidenteel wel eens bijzondere bijstand voor levensonderhoud aan 16-17 jarigen. In die gevallen kon de persoon geen beroep doen op de onderhoudsplicht van de ouders en speelden nog wat andere bijzondere omstandigheden (zoals opname in een inrichting).

Het kan daarnaast voorkomen dat iemand van 18, 19 of 20 jaar niet rond kan komen met zijn algemene uitkering voor levensonderhoud (bijvoorbeeld de 18-jarige statushouder die een huis toegewezen krijgt). De jongerennorm (18, 19, 20 jarigen) is (nog) niet gekoppeld aan het wettelijk minimumloon en is daarmee lager is dan die voor de groep van 21 jaar en ouder. Deze lage bijstandsnorm staat vaak niet in verhouding tot de relatief dure vaste lasten, waaronder een zelfstandige woonruimte. In artikel 12 van de Participatiewet staat dat de ouders onderhoudsplichtig zijn, tenzij de ouders onvoldoende middelen hebben of de persoon het onderhoudsrecht ten opzichte van zijn ouders niet te gelde kan maken. De persoon heeft dan recht op bijzondere bijstand, voor zover zijn noodzakelijke kosten uitgaan boven de bijstandsnorm. In de situatie van de 18, 19 of 20-jarige statushouders wordt door de ISD in principe aangesloten bij de bijstandsnorm voor personen van 21 jaar en ouder. De algemene bijstand wordt dus via bijzondere bijstand aangevuld tot deze norm en is bestemd voor levensonderhoud.

Vanaf 2012 geldt voor bijstandsaanvragers een wettelijk verplichte zoektermijn van vier weken. De ISD helpt de jongeren, die jonger zijn dan 27 jaar, bij het opstellen van een plan van Aanpak. Pas na deze zoekperiode naar werk en/of opleiding kunnen zij een aanvraag doen om een bijstandsuitkering. Er is echter een mogelijkheid dat deze wachttijd de problemen waar jongeren mee te maken hebben verergeren. Op grond van maatwerk (en eventueel na overleg met de afdeling schulddienstverlening van de ISD) in een crisissituatie is het in uitzonderlijke situaties mogelijk voorschotten te verlenen op de bijstand gedurende die zoekperiode.

Jongeren zijn met 18 jaar juridisch volwassen, maar niet altijd goed voorbereid op het voeren van een financiële huishouding. Het voorbereiden en klaarmaken voor financiële zelfstandigheid moet op tijd beginnen. Op dit moment is het zo dat mensen in de schulddienstverlening en dus ook jongeren alleen worden toegelaten indien zij een cursus budgettering hebben gevolgd. Het is wenselijk dat scholen aandacht besteden aan omgaan met schulden/budgettering.

In het kader van het ontschottingprogramma wordt momenteel gewerkt aan een oplossingsrichting voor jongeren van 18-20 jaar. Indien hier nadere besluitvorming voor nodig is van de gemeenteraad zullen wij u daarbij betrekken. Ook loopt er een apart deelprogramma voor inwoners, waaronder jongeren, met armoede en schulden.

Advies:

Neem kennis van de acties die worden ondernomen voor de doelgroep en wacht eventuele voorstellen vanuit het college af.

B. Overige kwetsbare groepen

Tijdens de gesprekken kwamen verschillende zaken rond kwetsbaarheid aan de orde. Hieronder volgt een opsomming naar doelgroep. Deze opsomming heeft niet de intentie een volledig overzicht van alle belemmeringen naar duurzame participatie weer te geven.

5. Laaggeletterden

In de HLT gemeenten zijn tussen de 4500 en 5800 inwoners laaggeletterd, 43% van de laaggeletterden is werkloos of inactief. Naast een taalachterstand is er vaak ook sprake van

gebrekkige computer- en rekenvaardigheden. In veel gevallen hebben laaggeletterden op hun werk manieren gevonden om toch te functioneren. Als dit werk echter wegvalt blijkt het vaak erg lastig nieuwe werkzaamheden op te pakken. Daarnaast blijkt veel digitale informatie en correspondentie ontoegankelijk. Via het Taalhuis en formele taalaanbieders zijn er mogelijkheden laaggeletterdheid aan te pakken. Het blijkt echter lastig laaggeletterden te bereiken, enerzijds omdat we gewend zijn mensen middels teksten te informeren, anderzijds omdat laaggeletterdheid met schaamte omgeven wordt. Om het probleem aan te pakken is het belangrijk laaggeletterdheid te herkennen en laaggeletterden goed door te verwijzen. Op dit moment wordt een plan van aanpak ontwikkeld.

Advies:

Neem kennis van het voornemen van het college een plan van aanpak rond laaggeletterdheid te ontwikkelen. Verzoek het college in dit plan van aanpak aandacht te besteden aan overleg met het CJG, JGT, welzijnsinstellingen, zorginstellingen, ouderenbonden en het maatschappelijk werk om medewerkers goed in het herkennen, bespreekbaar maken en doorverwijzen van laaggeletterden te scholen en informatie over laaggeletterdheid beter te verspreiden, onder meer bij de buurtkamers en het Pluspunt.

6. Statushouders

Zoals bekend heeft de ISD voor de begeleiding van statushouders een apart traject opgezet waarbij iedereen gesproken wordt en waar mogelijk begeleid in re-integratie trajecten. Taalvaardigheid is uiteraard een belangrijk aandachtspunt. Daarnaast wordt ook gekeken welke talenten aanwezig zijn. In het traject worden de mensen gevolgd en pas losgelaten als ze arbeidsfit zijn.

Taalvaardigheid is een belangrijk onderdeel om goed te integreren en participeren in de Maatschappij. In de komende periode hebben we hier extra aandacht voor.

Advies:

Neem kennis van de het reeds eerder goedgekeurde actieplan statushouders.

7. Kwetsbare ouderen

Kwetsbaarheid bij ouderen is een proces van het opeenstapelen van tekorten in het functioneren op het lichamelijke, psychische, cognitieve of sociale vlak¹. Ook de leefstijl is van belang. Zo zijn ouderen die voldoende bewegen minder vaak kwetsbaar, zowel fysiek, psychisch, cognitief als sociaal.

“Wat ik zelf kan doen, laat ik echt niet aan een ander over.” Ouderen zijn vaak terughoudend in het vragen en accepteren van hulp, ook van hun kinderen. De partner in de rol van mantelzorger loopt daarbij het risico overbelast te raken. Een goede organisatie van de respijtzorg is van groot belang om overbelasting te voorkomen. Kern van respijtzorg is dat de zorg tijdelijk wordt overgenomen om de mantelzorger te ontlasten. In dit verband is ook de regeling ‘huishoudelijke hulp toelage’ van belang waarbij mantelzorgers dan huishoudelijke hulp of andere ondersteuning kunnen krijgen.

In Hillegom deed zich een casus voor waarbij de echtgenote van een man met dementie, voor een operatie moest worden opgenomen. Overdag kon meneer naar de dagbesteding maar voor de avond was er geen opvang. Uiteindelijk werd meneer opgenomen op een gesloten afdeling. Meneer was hier nog te goed voor en vond de opname tussen een groep zwaar dementerenden erg confronterend.

¹ Ouderen van nu en straks. Deel 2: een terugblik voor kwetsbaarheid en de samenhang met Multi morbiditeit, RIVM, juli 2016

Zowel in Bloemswaard als Parkwijk zijn voor dit doel per locatie twee respijtbedden aanwezig. Probleem is echter dat er onvoldoende toezicht is wat het lastig maakt om verwarde mensen op te nemen. Daarnaast zijn deze bedden niet altijd beschikbaar omdat ze ook gebruikt worden voor eerstelijnsverblijf in het kader van de spoedzorg. Hierdoor komt het voor dat de bedden bezet zijn terwijl er in het kader van de respijtzorg wel behoefte is aan een bed.

In de thuiszorg heeft men steeds vaker met mensen met een vorm van dementie te maken die ook langer thuisblijven. Het team Noord van Marente heeft bijvoorbeeld 70 cliënten waarvan een derde dementerend is. Een veel voorkomend probleem bij met name alleenstaande verwarde ouderen is dat van voldoende toezicht. Zo blijkt het lastig vrijwilligers van de Zonnebloem of vanuit het Welzijnskompas daarvoor te werven.

Mensen met dementie hebben vaak een verminderde eetlust en onder meer door gebrek aan toezicht blijkt er onder dementerenden meer ondervoeding voor te komen. De gedeeltelijke verklaring hiervoor is dat tegenwoordig de maaltijdvoorziening één keer per week plaatsvindt in de vorm van diepvriesmaaltijden. Deze maaltijden worden niet altijd goed opgewarmd om dat de persoon daar te verward voor kan zijn. In het verleden kwam het daarnaast voor dat de huishoudelijke ondersteuning de ijskast controleerde op etensresten. Dit gebeurt nu minder. Het is echter mogelijk hulp in te zetten bij de bereiding van maaltijden. De communicatie hierover moet verbeterd worden.

Advies:

Verzoek het college de vraag en het aanbod naar respijtbedden in Hillegom en de aanwezigheid van toezicht bij lichtere vormen van dementie te onderzoeken en bij een tekort aan aanbod van respijtbedden alternatieven te onderzoeken.

Geef het college de opdracht de communicatie met Welzijns- en zorginstellingen over de mogelijkheden om extra hulp bij de bereiding van maaltijden in te zetten, te verbeteren.

8. Kwetsbare personen in langdurige armoede

Sinds 2013 ontvangen gemeenten extra overheidsgeld om armoede tegen te gaan. Uit onderzoek blijkt dat gemeenten het moeilijk vinden om de 'nieuwe' doelgroepen, zoals ZZP'ers en armen met een baan in loondienst, goed in beeld te krijgen en dat ze daarom lang niet altijd specifiek aandacht aan hen besteden. Het is aan te bevelen dat de gemeenten in ieder geval blijven investeren in voorlichting. Het is immers denkbaar dat de genoemde doelgroepen geen beroep doen op voorzieningen waar ze gezien hun inkomenspositie wel recht op hebben, omdat ze er niet mee bekend zijn of omdat ze denken er niet voor in aanmerking te komen.

Het merendeel van de "arme" pensioenontvangers (bijna 60%)² heeft met langdurige armoede te maken, mogelijk zelfs voor de rest van hun leven³. Voor hen is uitstroom naar betaald werk geen optie; versoepeling of uitbreiding van inkomensondersteunende maatregelen lijkt de enige weg te zijn om boven de armoedegrens uit te komen. Ook in Hillegom is op deze groep gewezen en het feit dat er voor hen weinig voorzieningen zijn. Om deze en andere kwetsbare groepen tegemoet te komen werd gesuggereerd om 'doe mee regelingen' in te stellen, vergelijkbaar met de 'doe mee regelingen' van Noordwijk. Noordwijk heeft speciaal voor pensioengerechtigden vier financiële tegemoetkomingen geformuleerd.

² Van alle arme pensioenontvangers blijkt ongeveer 60% al minimaal drie jaar in armoede te leven. Zie pag. 48, SCP, maart 2016, Een lang tekort.

³ Een lang tekort. Langdurige armoede in Nederland, SCP, maart 2016

Tot slot is het relevant in het kader van een robuust armoedebeleid de aanbevelingen van de SER⁴ te implementeren.

Er staat gepland om in 2018 een apart armoedebeleid te ontwikkelen voor Hillegom.

Advies:

Verzoek het college de genoemde signalen mee te nemen in het in 2018 te ontwikkelen armoedebeleid.

⁴ Advies Opgroeien zonder armoede, 17 maart 2017, SER

BIJLAGE

Motie voor de vergadering van de raad van: 10 november 2016

Agendanummer: 8

Onderwerp: Begrotingswijziging 2016 – II en begrotingswijziging 2017 – I
ISD Bollenstreek – Ondersteuning kwetsbare groepen

De raad,

overwegende dat

- de begrotingswijziging 2016 – II een voordelig saldo van totaal € 651.000 laat zien;
- een groot deel van dit voordelig saldo is ontstaan door onderbenutting van begeleiding in de Wmo;
- veel ondersteuning wordt geboden door vele organisaties in de regio aan verschillende doelgroepen om mensen te ondersteunen in hun weg naar duurzame participatie;
- er al veel initiatieven in de regio gaande zijn voor kwetsbare groepen, zoals mensen met langdurige bijstand, mensen met een beperking, vroegtijdig schoolverlaters etc.;
- er op dit moment geen totaaloverzicht is van doelgroepen en de ondersteuning daarvoor in de verschillende domeinen, denk servicepunt werk, zorginstellingen, vrijwilligersorganisaties e.a.,

van mening dat

- het project ‘extra begeleiding voor statushouders’ ons erg aanspreekt;
- het belangrijk is om mensen indien nodig ondersteuning te bieden naar duurzame participatie in de samenleving, bij voorkeur naar werk;
- begeleiding een vorm van ondersteuning naar of naast werk kan zijn;
- de financiële ontschotting van de sociale domeinen ook in de praktijk vorm moet krijgen;
- het nodig is om goed inzicht te hebben in eventuele hiaten in de initiatieven voor kwetsbare groepen om te kunnen bepalen of er groepen zijn die tussen wal en schip vallen,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt het college

- te onderzoeken voor welke kwetsbare doelgroepen een aanvullend aanbod een impuls kan geven naar duurzame participatie;
- hiervoor een domein overstijgende inventarisatie te maken van de ondersteuning die aan deze kwetsbare groepen wordt geboden, waarbij in ieder geval de groep jongeren met een beperking / voormalig Wajong goed in kaart wordt gebracht;
- op basis van de inventarisatie aan te geven of en zo ja welke extra maatregelen ondersteunend kunnen zijn;
- de raad in de eerste helft van 2017 te informeren over de uitkomsten van de inventarisatie en daarbij mogelijkheden voor een vervolgproject aan te geven

en gaat over tot de orde van de dag.

Hillegom, 10 november 2016

Namens de fracties van

PvdA,	GroenLinks,	CDA,	BBH,
A. van Dijk	D. van Egmond	C.J. Hoekstra	J.A. van Rijn

D66,	VVD,	Bloeiend Hillegom,
S. Boschma	J.A. Ringelberg	A. Heemskerk-Rekké